

Univerza v Ljubljani

Pravna Fakulteta

SUROVO RAVNANJE Z MLADOLETNO OSEBO
- KAZENSKOPRAVNI VIDIK

(magistrsko diplomsko delo)

Avtorica: Staša Lotrič

Mentorica: izr. prof. dr. Katja Filipčič

Ljubljana, 2019

Zahvaljujem se svoji mentorici izr. prof. dr. Katji Filipčič za strokovno pomoč in usmerjanje pri pisanju magistrske naloge.

Ob zaključku študija se za vso pomoč, podporo in razumevanje zahvaljujem vsem bližnjim, še posebej staršema ter babici Francki in dedku Ludviku.

Vsebina

1. NASILJE V DRUŽINI	5
1.1. Opredelitev nasilja v družini	5
1.2. Oblike nasilja v družini	8
2. NASILJE NAD OTROKI	11
2.1. Oblike trpinčenja otrok	11
2.2 Odkritje in obseg pojava trpinčenja otrok	12
2.3 Značilnosti in posledice nasilja nad otroki	16
3. ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI (ZPND)	18
3.1 Prepoved telesnega kaznovanja otrok po ZPND	19
3.2 Razmerje med ZPND in KZ-1	20
4. SUROVO RAVNANJE Z MLADOLETNO OSEBO	21
4.1. Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje (192. člen KZ-1)	21
4.2 Objekt varstva	22
4.3. Storilec	24
4.4 Surovo ravnanje kot izvršitveno ravnanje	24
4.4.2 Vzgojni namen	26
4.4.3 Razmerje med 3.a členom ZPND in 192. členom KZ-1	28
4.5 Druga izvršitvena ravnanja iz 2. odstavka 192. člena KZ-1	29
4.6 Kolektivno kaznivo dejanje	30
4.7 Stek med kaznivim dejanjem po 1. in 2. odstavku 192. člena	31
4.8 Krivda	32
4.9 Povzročitev telesnih poškodb	34
4.10 Otrok kot posredna žrtev nasilja v družini	34
5. ZAKLJUČEK	36
6. VIRI IN LITERATURA	39

POVZETEK

Surovo ravnanje z mladoletno osebo je zajeto v drugem odstavku kaznivega dejanja “zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje” po 192. členu Kazenskega zakonika, ki je umeščeno v poglavje kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in mladino (XXI. poglavje). Inkriminacija je namenjena zaščiti mladoletnih oseb pred hujšimi opustitvami in zlorabami tistih, ki jih predpisi zavezujejo k neposredni skrbi in vzgoji mladoletne osebe. Gre za nasilje nad otroki, ki je bilo najprej prepoznano kot oblika nasilja v družini. Številni mednarodni dokumenti ter strokovna združenja poudarjajo, da potrebujejo otroci zaradi svoje nemoči in nezmožnosti samostojne izbire družine, v kateri bodo živeli, posebno varstvo države.

Raziskave so pokazale da je nasilje nad otroki kot pojav tudi pri nas vse prej kot zanemarljiv. V slovenski sodni praksi so sicer pogostejši primeri kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe po prvem odstavku, kot surovega ravnanja po drugem odstavku 192. člena, vendar so se tudi v zvezi z drugim odstavkom pokazala nekatera odprta vprašanja, na katera so sodišča skušala odgovoriti oziroma so v zvezi z njimi zavzela konkretna stališča.

Ključne besede: surovo ravnanje, kaznivo dejanje, nasilje nad otroki, kazenski zakonik, sodna praksa

SUMMARY

Child cruelty is included in the second paragraph of the criminal offence “neglect or abuse of a minor” in the 192 article of the slovenian criminal code. It is a part of the XXI. chapter, covering criminal offences against marriage, family and youth. They are meant for the protection of minors against any serious act towards them or a failure to act of those, who are obliged to care for them and raise them. Child abuse has been recognized as a form of family violence. Numerous international documents and professional associations emphasize that children, due to their helplessness and being unable to choose their own family, are in need of special protection from the state. Studies have shown that child abuse as a phenomena is anything but negligible in our country as well. There are more cases involving the criminal offence of child neglect (paragraph 1 of article 192) than the offence of child cruelty (paragraph 2 of article 192), but slovenian courts have dealt with some open questions about the second paragraph of the article 192 as well.

Keywords: child cruelty, criminal offence, child abuse, criminal code, case law

1. NASILJE V DRUŽINI

1.1. Opredelitev nasilja v družini

Nasilje v družini opredeljujeta v Sloveniji dva zakona, Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) in Kazenski zakonik (KZ-1). Vsebujeta nekoliko različni opredelitvi nasilja v družini, ker je njun namen različen. KZ-1 daje državi upravičenje za kaznovanje posameznikov, ki izvršujejo nasilje zato, da bi bilo nasilja manj. ZPND pa določa, da mora država pomagati žrtvam nasilja v družini. Zaradi navedenega je kazenskoppravna opredelitev nasilja v družini ožja in jasnejša, s čimer sta poštovani dve temeljni načeli kazenskega prava: načelo omejenosti represije in načelo zakonitosti. Opredelitev v ZPND pa je širša, kar ni sporno, ker ta zakon (za razliko od KZ.-1) ni podlaga za poseg v pravice posameznika.

ZPND je bil sprejet leta 2008 in je prvi zakon, ki je opredelil nasilje v družini kot poseben družbeni pojav, potreben posebne obravnave. Sprejem zakona, ki vsebuje takšno opredelitev, je pomemben predvsem zaradi posledično lažjega prepoznavanja ravnanj, ki spadajo v skupino nasilja v družini. Zaradi enotne opredelitve pojma bodo strokovni sodelavci, ki pomagajo žrtvam nasilja, pri presojanju določenega ravnanja bolj usklajeni, saj njihova presoja ne bo temeljila na osebnih življenjskih izkušnja in osebnem vrednostnem sistemu.¹ ZPND v 1. odstavku 3. člena opredeljuje nasilje v družini kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja oziroma opustitev dolžne skrbi proti družinskemu članu ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja.²

Nasilje v družini torej zajema zelo različne oblike (fizično, spolno, psihično, ekonomsko), različne vrste (nasilje med partnerjema, nad otroki, nad starejšimi družinskimi člani)³ in različno intenzivna ravnanja z različnimi posledicami. Pogosto pa je prepoznanje nekega ravnanja kot nasilje odvisna tudi od same subjektivne predstave posameznikov (povzročiteljev nasilja, žrtev, opazovalcev) o primernosti odnosov v družini in zunaj nje ter od splošnih vrednot posameznika. Vedno pa se je

¹ Filipčič K. (2007) Predlog zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravna praksa, leto 26, št. 48. 9.

² Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17.

³ Filipčič K. v: Ambrož M. et al. (2015) Kriminologija. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 286.

potrebno zavedati, da so vse omenjene oblike, ne glede na intenzivnost ravnanja, nasilje.⁴ To pa ne pomeni, da vse oblike in vrste nasilja terjajo enak odziv države v smislu obravnavanja povzročitelja nasilja in nudenaj pomoči žrtvi.

Opredelitev nasilja v 3. členu ZPND je abstraktna in zato široka. Sledeč zgolj jezikovni razlagi bi lahko zajemala tudi številna ravnanja, ki so sicer za nasprotno stran neprijetna (povzročajo nelagodje), pa vendar so sestavni del življenja. Medčloveška razmerja, družinska pa še posebej, so po naravi stvari vselej tudi konfliktna. To velja za razmerje med starši in otroki (že sama vzgoja, postavljanje meja itd. sta deloma konfliktni), za razmerje med partnerjema in nazadnje še posebej za razmerja v širši (večgeneracijski) družinski skupnosti.⁵ Vendar konflikta ne smemo enačiti z nasiljem. Do konflikta pride, ko imata dve osebi različne, nasprotujoče ali izključujoče interese in v nastali situaciji pri izmenjavanju argumentov sodelujeta enakovredno, med udeleženci obstoji ravnovesje moči. Konflikte rašujemo na različne načine, včasih tudi z nasiljem. Takšen način je seveda neustrezen in lahko predstavlja tudi izvršitev kakšnega nasilnega kaznivega dejanja. Bistvena značilnost nasilja v družini pa ni nasilno reševanje konfliktov, temveč neenakost moči med povzročiteljem in žrtvijo ter oblikovanje ali utrjevanje te neenakosti z nasiljem.

ZPND določa nekaj ukrepov, ki jih izreče sodišče. Ne gre za kaznovanje nasilnežev, ampak za zaščito žrtev. Za sodišče, ki odloča o predlogu žrtev za izrek ukrepov, ne bo pomembno zgolj vprašanje, ali je neko ravnanje nasilje ali ne, marveč ali je nasilje tako, da je državni poseg v družinsko skupnost (torej v zasebnost) utemeljen in kako intenziven naj bo. Tu je poudarjen pomen načela sorazmernosti, ki implicitno izhaja iz določbe 5. člena ZPND. Zaščitniška intervencija mora biti skrbno omejena samo na primere, ko je podana ogroženost posameznega člana družine, obseg in vsebina intervencije pa morata biti sorazmerna stopnji ogroženosti žrtve nasilja. Nepotrebni posegi ali prevelika zaščita namreč ogrožata zasebnost posameznika in omejujeta intimnost v družini. Sodišča zato ne smejo slepo slediti jezikovni razlagi določbe o opredelitvi nasilja, temveč morajo pred odločitvijo o izreku ukrepov sama pri sebi opraviti t. i. test soramernosti. Najti morajo mejo med konfliktnimi položaji, ki naj jih ljudje kot nosilci medčloveških odnosov rešujejo sami, in položaji, ko ne gre zgolj za to, da so posamezniki žrtve slabih medsebojnih odnosov, ampak v resnici za to, da

⁴ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 11.

⁵ Pavčnik T. (2012) Nekatera vprašanja zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravosodni bilten, letnik 33, št. 2. 97-98.

so posamezniki žrtve nasilnih dejanj ter je to taka raven nasilja, da je poseg države glede na okoliščine primera (se pravi: da žrtev sama ne more poskrbeti za varnost in mir) v zasebna razmerja nujen.⁶

ZPND je odraz pojmovanja, da nasilje v družini ne predstavlja zasebnega problema dveh posameznikov, pač pa gre za problem pravic. To spoznanje se je začelo oblikovati pred nekaj desetletji v ZDA, od tam prodrlo v Evropo in postopoma našlo pot v različne zakone. Predstavljalo je drugačno vrednotenje in pogled na problem, spremembe, do katerih je kasneje prišlo, pa so temeljile na tem drugačnem gledanju. Na tem stališču je temeljila tudi ugotovitev, da je treba nasilje v družini vrednotiti predvsem kot kaznivo dejanje in ne kot "medsebojni konflikt" dveh oseb, ki sta lahko tudi obe enako k njemu prispevali.⁷

Pri opredeljevanju nasilja v družini je treba upoštevati, da se ta vrsta nasilja od t.i. klasičnega nasilja razlikuje po številnih značilnostih. Predvsem je pomembno, da med storilcem in žrtvijo obstoji tesen psihični odnos, nasilje pa predstavlja storilčevo zlorabo tega odnosa. Že iz te osnovne značilnosti izhaja, da za nasilje v družini niso značilni le specifični kriminogeni dejavniki, ampak tudi problematično odkrivanje zaradi storilčevega nadzora nad žrtvijo in še vedno visoke družbene tolerance do te vrste nasilja, pomembnost sodelovanja organov kazenskega pregona s socialnimi službami za pomoč žrtvam in potreba po oblikovanju posebnih načinov obravnavanja storilcev. Kazenskopravno obravnavanje storilcev je potrebno in pomembno, vendar pa se je treba zavedati, da ima kazensko pravo pri vplivanju na obseg nasilja v družini omejeno vlogo zaradi navedenih značilnosti te vrste nasilja.⁸

Nasilje v družini kot pojav je vsekakor težko omejiti, ga opredeliti, razložiti, razumeti in ovrednotiti. Razmišljanja o tem pojavu so nujno vpeta v gosto prepletene mreže vrednotno-normativnih prepričanj. Nasilje v družini vsekakor ni nekaj novega oziroma sodobnega (na primer "poznomod-

⁶ Pavčnik T. (2012) Nekatera vprašanja zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravosodni bilten, letnik 33, št. 2. 97-98.

⁷ Šelih A. (1993) Odziv kazenskega pravosodja na nasilje v družini. Pravna praksa, leto 12, št. 5-6. 32.

⁸ Filipčič K. v Šelih. A. (2007) Sodobne usmeritve kazenskega prava. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 317.

ernega”). Edina novost v zvezi z nasiljem v družini je zgolj dejstvo, da se o njem več govori, piše in da se dojema kot nekaj problematičnega, nezaželenega ter nedopustnega.⁹

Nasilje nad otroki je bila prva vrsta nasilja v družini, ki je bila v družbi prepoznana kot problem. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja so nanj začeli opozarjati zdravniki pediatri v ZDA.

Feministično gibanje pa je v sedemdesetih letih opozarjalo na podrejen položaj žensk v družbi in na nasilje v družini kot odraz patriarhalnih odnosov. Družba se je postopoma zavedela škodljivih posledic nasilja v družini, presegla je pojmovanje nasilja v družini kot zasebni problem in ga opredelila kot kršitev človekovih pravic.¹⁰

1.2. Oblike nasilja v družini

ZPND pozna naslednje oblike nasilja v družini:

- fizično nasilje,
- psihično nasilje,
- spolno nasilje,
- ekonomsko nasilje,
- zanemarjanje in
- zalezovanje.

Te so opredeljene splošno in le z njihovimi temeljnimi značilnostmi (3. člen ZPND). Vse oblike so opredeljene ne glede na starost žrtve (enaka opredelitev značilnosti oblik nasilja, če je žrtev otrok ali odrasla oseba).¹¹ Tradicionalna opredelitev nasilja v družini zajema zgolj fizično, psihično in spolno nasilje. Zakon takšno tradicionalno opredelitev presega s samostojno opredelitvijo ekonomskega nasilja, zanemarjanja in zalezovanja kot posebnih oblik nasilja. S tem sledi sodobnim sociološkim in kriminološkimi raziskavam.¹²

⁹ Kanduč Z. (2001) Družina in nasilje. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, letnik 52, št.1. 11-12.

¹⁰ Filipčič K. v: Ambrož M. et al. (2015) Kriminologija. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 286.

¹¹ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 12.

¹² Filipčič K. (2007) Predlog zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravna praksa, leto 26, št.48. 9.

Tretji odstavek 3. člena ZPND določa, da je fizično nasilje vsaka uporaba fizične sile, ki družinskemu članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. K fizičnemu nasilju sodijo tudi grožnje z uporabo fizičnega nasilja, če povzročijo prej navedene posledice. Fizično nasilje predstavlja različna ravnanja in nemogoče bi bilo v zakonsko opredelitev zajeti vse. To obliko nasilja je naprimer udarjanje z roko ali z različnimi predmeti, lasanje, odrivanje, "butanje ob steno".¹³

»Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.« (četrti odstavek 3. člena ZPND)

Spolno nasilje nad otroci je še posebej težko odkriti in je temno polje zelo veliko. Spolno nasilje je podano v primeru spolnega občevanja z otrokom (tudi če mu otrok ne nasprotuje ali se celo strinja z njim), prav tako pa tudi neprimerno dotikanje, ali ko se mora otrok dotikati spolnih organov odrasle osebe, če odrasli otroka prisili v gledanje pornografskega gradiva.¹⁴

»Psihično nasilje so ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.« (peti odstavek 3. člena ZPND)

Psihično nasilje je med oblikami nasilja v družini nad otroki najpogostejše. Zajema verbalno in neverbalno nasilje, pogosto je prikrito in včasih tudi težko prepoznavno. Med psihično nasilje sodi med drugim vpitje, izsiljevanje, grožnje s fizičnim nasiljem, namensko zanemarjanje otrokovih čustvenih potreb.¹⁵

Posebna oblika nasilja v družini je tudi ekonomsko nasilje. Žrtve te oblike so lahko tudi otroci, čeprav redkeje kot odrasli družinski člani, saj otroci pogosto nimajo lastnega premoženja. Do tovrstne oblike nasilja lahko pride pri otroku, ki npr. prejema pokojnino po pokojnem staršu. Takšen

¹³ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 13.

¹⁴ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 14.

¹⁵ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 14.

primer bo nastopil če oseba, ki skrbi za otroka, te pokojnine ne uporablja za zadovoljevanje otrokovih potreb, ampak zgolj lastnih.¹⁶

Žrtve zanemarjanja kot oblike nasilja v družini so otroci takrat, kadar družinski član opušča dolžno ravnanje za otroka. To so primeri, ko starš (ali drug otrokov skrbnik) zagotavlja otroku neustrezno prehrano, pomankljivo skrbi za otrokovo zdravje, pomankljivo skrbi za urejenost otrokovih oblačil in higieno, onemogoča otrokovo izobraževanje.¹⁷

Otrok je lahko tudi žrtev zalezovanja, ki po ZPND predstavlja »naklepno ponavljajoče se neželjeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve« (osmi odstavek 3. člena ZPND). To je redkejša oblika nasilja nad otroci, lahko pa se pojavi na primer po razpadu zveze med staršema, ko eden od staršev zalezuje otroka in hoče kljub drugačni odločitvi sodišča vzpostaviti stik z otrokom ali pa se z ustrahovanjem otroka maščuje partnerici, ki ga je zapustila.

¹⁶ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 14.

¹⁷ Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 15.

2. NASILJE NAD OTROKI

2.1. Oblike trpinčenja otrok

Trpinčenje otrok predstavlja zapleten pojav, v okviru katerega je mogoče govoriti o različnih plas-
teh: gre za medicinski, socialni, psihološki, pa tudi pravni vidik tega pojava. Pojav, ki ga označuje-
mo kot trpinčenje otrok, nikakor ni enoznačen, temveč obsega različne probleme položaja otroka v
sodobnem svetu in družini.¹⁸ Opredelitev pojava je močno vezana na socialni in kulturni kontekst,
kar pomeni, da se spreminja in je lahko različna glede na prostor in čas. Strokovnjaki pa so dosegli
soglasje o globalni definiciji pojma trpinčenje otrok, tj. ogrožanje telesnega in čustvenega razvoja
otroka.¹⁹

Prva oblika trpinčenja otrok, ki je postala predmet obsežnejšega raziskovalnega zanimanja, je bilo
fizično trpinčenje. Temu pa so se kasneje pridružili še drugi medicinski vidiki, ki so se razširili de-
loma na čustveno prikrajšanost, deloma pa na različne oblike psihičnega trpinčenja.

Ena od splošnih definicij zlorab otrok, ki izhaja iz koncepta enakih pravic vsakega otroka in tako
zlorabo opredeli kot kršenje teh pravic, je naslednja: "Zloraba otroka pomeni vsako dejanje (ali
opustitev dejanja), ki ga izvršijo posamezniki, ustanove ali družba kot celota in ki ima za posledico,
da so otroci prikrajšani glede enakosti socialnih, ekonomskih ali političnih pravic; te storitve ali
opustitve so tudi v nasprotju z njihovim optimalnim razvojem."²⁰

Mednarodni stalni komite proti trpinčenju otrok, ki deluje v okviru Mednarodne zveze za blaginjo
otrok (s sedežem v Ženevi), je leta 1981 predlagal naslednjo klasifikacijo oblik trpinčenja otrok:

- fizično nasilje nad otrokom zunaj družine,
- zanemarjanje otroka znotraj družine,
- spolne zlorabe otroka znotraj družine,
- psihološko oziroma emocionalno zlorabljanje otroka znotraj družine,
- institucionalno trpinčenje,

¹⁸ Šelih A. (1988) Trpinčeni otrok: posvetovanje. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 1.

¹⁹ Filipčič K. (2002) Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex založba. 151.

²⁰ Šelih A. (1988) Trpinčeni otrok: posvetovanje. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 2.

- zlorabljanje otrok izven družine,
 - zloraba otrok v zvezi s prostitucijo,
 - zloraba otroškega dela.²¹

Otroci so lahko žrtve vseh oblik nasilja v družini (fizično, psihično, spolno, ekonomsko, zanemarjanje, zalezovanje). Otrokov nadaljni razvoj pa je ogrožen tudi takrat, kadar sam otrok sicer ni neposredno žrtev nasilja v družini, ampak nasilje doživlja drug družinski član. Takšno družinsko okolje je za otroka škodljivo in ni primerno za ustrezen razvoj, učenje socialnih veščin in vrednot. Z namenom dodatnega varstva otrok je ZPND sprejel širšo opredelitev nasilja v družini.²² Otrok je namreč »žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali če živi v okolju, kjer se nasilje izvaja« (ZPND, drugi odstavek 4. člena). Za takšne primere se v literaturi uporablja izraz »otrok kot posredna žrtev nasilja v družini«.

2.2 Odkritje in obseg pojava trpinčenja otrok

Trpinčenje otrok je pojav, ki vedno bolj vzbuja zanimanje različnih strok, kot so kriminologija, psihologija, medicina in pravo. Vsaka stroka obravnava trpinčenje s svojega vidika in opozarja na njegove različne značilnosti in potrebe po obravnavanju povzročiteljev nasilja in žrtev. Tudi javnost prepoznava trpinčenje otrok kot družben problem. Ni pa mogoče trditi, da je povečanje zanimanja in večja senzibilnost do tega pojava posledica njegovega naraščanja ali spreminjanja oblik nasilja nad otroki v zadnjih desetletjih. To je predvsem posledica spremenjenega odnosa družbe do otrok in njihovih pravic in predvsem "moralne transformacije" družbe. Trpinčenje otrok torej ni pojav, značilen le za moderno družbo ali celo njen stranski produkt, saj je slabo ravnanje z otroki značilno za vsa zgodovinska obdobja. Gibanje za enakopravnost žensk je začelo opozarjati tudi na zlorabo otrok in si začelo prizadevati za prepoznavnost tega pojava ter pozivalo državo k zaščiti otrok. Ko je razveza zakonske zveze postala pravno dopustna, so ženske v razveznih postopkih dobile priložnost, da javno spregovorijo o svojem družinskem življenju. Različni strokovnjaki s področja družine, kot npr. socialni delavci, pediatri, družinski terapevti, otroški psihologi in drugi, so potrdili resničnost njihovih izpovedi. Za pomoč ženskam in otrokom so se pričele ustanavljati posebne

²¹ Šelih A. (1988) Trpinčeni otrok: posvetovanje. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 2.

²² Filipčič K., Klemenčič I. (2011) Obravnavanje nasilja v družini. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 15.

službe. Ti dve družbeni spremembi (emancipacija žensk in oblikovanje posebnih strokovnih služb) sta pomembno prispevali k odpravi zavese zasebnosti nad družino in s tem tudi odnosa staršev do otrok.

Navedene družbene spremembe so se začele odražati v dveh spoznanjih:

- da je za socializacijo otrok pomembnejša prisotnost ljubezni in razumevanja in ne discipliniranje ter ostre vzgojne metode,
- da starši nimajo absolutne avtoritete na svojimi otroki in ne delajo vedno v njihovo korist.²³

Lahko rečemo, da je telesno kaznovanje in trpinčenje otrok spremljalo razvoj družbe ves čas in vse do konca 19. stoletja pravzaprav ni zbuvalo posebnih pomislekov. Šele v tem času, ko so bili ljudje priča strahotnemu izkoriščanju otrok v novo nastajajoči in razvijajoči kapitalistični industriji, so se oglasili tudi prvi glasovi zoper takšno ravnanje, češ da bi moralo biti prepovedano in celo, da ni moralno. V različnih evropskih državah, zlasti v Angliji, Franciji in Nemčiji najdemo v tem času prve razprave o trpinčenju otrok in o tem, kako bi ta pojav preprečili. Poleg tega sodijo v ta čas tudi prvi poskusi pravnega urejanja položaja otrok.²⁴

Prelomnico v prepoznavanju nasilja nad otroki kot razširjen in resen družbeni problem pa so povzročili pediatri, ki so pri svojem vsakodnevnem delu obravnavali otroke s posledicami nasilja; . ameriški pediater Kempe je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja objavil članek o sindromu trpinčenega otroka in z njim zbudil pozornost ne le pri svojih poklicnih kolegih, ampak tudi pri predstavnikih drugih strok, ki so se posvečali skrbi za otroka. Pomembno pa je, da je s svojim opozarjanjem na problem trpinčenja otrok zbudil zanimanje za ta pojav v širši javnosti, zaradi česar so se številni posamezniki in družbene skupine angažirali v gibanju za otrokove pravice.²⁵

Raziskave o položaju otroka so se najprej uveljavile prav na področju trpinčenja otrok in s tem pojavom povezanih vprašanjih. Kasneje so se razširile tudi na druga področja otrokovega življenja. Verjetno so rezultati teh raziskav skupaj s političnimi učinki gibanja za otrokove pravice prispevali k temu, da so se oblikovali novi pogledi na položaj otroka v družini, družbi in v družbenih instituci-

²³ Filipič K. (2002) Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex založba. 143-144.

²⁴ Šelih A. (1988) Trpičeni otrok: posvetovanje. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 3.

²⁵ Šelih A. v: Belopavlovič N. et al. (1992) Pravni vidiki otrokovih pravic. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije. 7.

jah, s katerimi se srečuje. Spreminjati so se začeli tudi pravni pogledi na otrokov položaj. Prav te spremembe so konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja pripomogle k temu, da je leta 1979 v OZN nastal predlog Konvencije o otrokovih pravicah, ki je bila sprejeta deset let kasneje.²⁶

Podobno kot v tujini gre tudi v Sloveniji zasluga za prvo opozorilo o grdem ravnanju z otroki medicinski stroki: to vprašanje so slovenski pediatri kot medicinski problem prvič obravnavali na VI. Derčevih dnevih leta 1979. Nekaj let zatem se je vprašanje otrokovih pravic v postopku pred sodišči in pred organi socialnega varstva pojavilo kot pravni problem, kmalu zatem pa je prva empirična raziskava o trpinčenju otrok skušala ugotoviti, kako zaznavajo različne oblike trpinčenja otrok strokovne službe, ki se s tem pojavom srečujejo (osnovne in srednje šole, policija, socialna služba). Čeprav empirično zelo skromna, je raziskava pokazala, da ta pojav nikakor ni zanemarljiv, da je javnosti tudi skrit in da službe, ki naj bi ga zaznavale in ga tudi preprečevale, nanj niso niti pripravljene in niti zanj dovolj občutljive. Odtlej dalje je problem trpinčenja otrok bolj ali manj stalno prisoten v slovenski strokovni in splošni javnosti; marsikaj je bilo storjenega za seznanjanje ljudi, ki delajo, kjer prihajajo v stik z otrokom, s temi vprašanji.²⁷

Vsi avtorji, ki se ukvarjajo z vprašanji trpinčenja otrok, se strinjajo, da uradni podatki kažejo le del celotnega problema. V bistvu poznamo samo sodne statistike in statistike organov družbenega nadzorstva. Ti podatki pa vedno prikazujejo samo izjemne primere, in še to le tiste, ki so bili tudi prijavljeni. Pomen temnih števil je zato pri tem pojavu izredno velik.²⁸ Podatki, pridobljeni z raziskavami, bolje odražajo obseg trpinčenja otrok, vendar kljub temu ne kažejo njegove prave podobe. Raziskovalci uporabljajo različne metode za zbiranje podatkov in različne opredelitve pojava. Zato primerjava ugotovitev različnih raziskav ni mogoča.

Število primerov trpinčenja otrok, ki jih obravnavajo pristojne službe, praviloma narašča. Vendar na podlagi tega števila ni mogoče sklepati o obsegu ali gibanju obsega tega pojava. Samo naraščanje ne pomeni vedno povečanja obsega tega pojava; lahko se je spremenila zgolj občutljivost javnosti

²⁶ Šelih A. v: Belopavlovič N. et al. (1992) Pravni vidiki otrokovih pravic. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije. 7.

²⁷ Šelih A. v: Belopavlovič N. et al. (1992) Pravni vidiki otrokovih pravic. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije. 7.

²⁸ Šelih A. (1988) Trpičeni otrok: posvetovanje. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 4.

in strokovnjakov za ta problem, lahko žrtve pogosteje prijavijo svojo viktimiziranost, lahko je povečan obseg dela nekega organa posledica njegove kadrovske okrepitev.

Obseg pojava trpinčenja otrok smo v Sloveniji prvič raziskovali leta 1985 z raziskavo Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani "Nekateri vidiki trpinčenja otrok - pravno, medicinsko in socialno-skrbstveno obravnavanje". Alenka Šelih (vodja raziskave) je na podlagi sodne statistike ugotavljala, kako se je v obdobju 1979-1985 gibalo število kaznivih dejanj, pri katerih so bili žrtve otroci. Ni se osredotočila le na nasilje nad otroki v družini, ampak je zajela tudi druge oblike trpinčenja otrok. Za opazovano obdobje je bilo značilno 30-odstotno povečanje števila obsodilnih sodb za kazniva dejanja, storjena na škodo mladoletnih oseb. Šelihova je navedeno komentirala tako: »To je že porast, ki mora zbuditi zaskrbljenost – ne glede na to, da absolutno število ni posebno visoko.»²⁹ Pavlović je v isti raziskavi na dveh ljubljanskih centrih za socialno delo zbiral podatke o obravnavanju pojava trpinčenega otroka. Poudaril je, da številke dokazujejo, da je pojav vse prej kot zanemarljiv, vendar na podlagi zbranih podatkov ni mogoče oceniti, kolikšen in kakšen delež pojava, ki ga raziskujejo, ti podatki reprezentirajo.³⁰

Obseg pojava trpinčenja otrok v Sloveniji je deset let pozneje oziroma leta 1995 prvi empirično podprto ocenil Pavlović. Delovna skupina za institucionalno obravnavanje zlorabljenih, trpinčenih in zanemarjenih otrok v Sloveniji je pod njegovim vodstvom ugotavljala, koliko primerov trpinčenja otrok so pri svojem delu opazile nekatere (nerepresivne) službe, kot so šole, vrtci, CSD, otroški dispanzerji. Skupina je ocenila, da mreža teh institucij letno obravnava 3.000 do 3.500 primerov slabega ravnanja z otroki. Pri tem pa je treba poudariti, da ta številka zajema samo trpinčene, zlorabljene in zanemarjene otroke, ki jih institucije opazijo oziroma prepoznajo. Tako še vedno ostaja neznano, koliko primerov ostane prikritih in jih sistem institucij ne zazna, otroci pa zato ne dobijo potrebne pomoči. Med odkritimi primeri trpinčenja otrok je 60% telesnega in spolnega trpinčenja, za druge pa je značilno zanemarjanje in duševno slabo ravnanje brez telesnega trpinčenja in spolne zlorabe.³¹

²⁹ Šelih A. (1985) Nekateri vidiki trpinčenja otrok – pravno, medicinsko in socialno-skrbstveno obravnavanje, raziskava Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 1985. 100

³⁰ Filipčič K. (2002) Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex založba. 147-148.

³¹ Filipčič K. (2002) Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex založba. 147-148.

2.3 Značilnosti in posledice nasilja nad otroki

Prevladujoče mnenje je, da so žrtve nasilja zgolj majhni otroci. Otroke, mlajše od 12 let, javnost pogosto vidi kot "nedolžne žrtve" in je zato do njih neprimerno bolj razumevajoča v primerjavi z žrtvami, ki so starejše od 12 let. Te si po mnenju javnosti s svojim obnašanjem pogosto zaslužijo nasilno ravnanje. Do staršev, ki takšnega otroka oziroma adolescenta telesno kaznujejo, pa so bistveno bolj prizanesljivi in razumevajoči. Ameriške raziskave so pokazale, da med žrtvami nasilja nad otroki prevladujejo otroci, mlajši od 7 let. Četrtnina žrtev je stara med 8 in 12 let, okoli 20% pa med 13 in 18 let. Starostna struktura pa se nekoliko spremeni, če primerjamo različne oblike trpinčenja. Za nekatere oblike trpinčenja velja, da so pogostejše žrtve deklice, za druge dečki. Med žrtvami spolne zlorabe tako prevladujejo deklice (77%), pri psihičnem trpinčenju je le nekaj odstotkov več deklet kot fantov (deklic 53%, fantov 47%), fantje pa (z deležem malo nad polovico) prevladujejo pri zanemarjanju in telesnih zlorabah.³²

Danes je sprejeto splošno stališče, da so nekateri otroci zaradi svojih osebnostnih lastnosti bolj ranljivi. Ob tem raziskovalci opozarjajo na tiste skupine otrok, ki so posebej izpostavljene. Pri tem gre za otroke, ki zaradi nekaterih prirojenih ali pridobljenih značilnosti včasih prej izzovejo fizično nasilje kot drugi otroci. Eden izmed raziskovalcev je na primer kot posebej ranljive skupine otrok opredelil naslednje: nedonošenčki, deformirani otroci, nezakonski otroci, dvojčki, otroci, spočeti v času materine depresivnosti in otroci mater, ki so pogosto noseče in težko delajo. V zvezi s temi značilnostmi otrok pa je treba poudariti, da je težko ugotoviti, ali so simptomi, ki jih zaznavajo pri trpinčenih otrocih, vzrok ali pa posledica trpinčenja.³³

Nasilje ima številne in pogosto zelo hude posledice za otroka, ki ga doživlja ali ga je doživel. Posledice so različne, saj so odvisne od več dejavnikov, na primer od značilnosti zlorabe (kako dolgo je trajala, intenzivnost in pogostost zlorabe, za kakšno obliko zlorabe je šlo in drugih okoliščin), odziva okolice na zlorabo, odziva pristojnih institucij na zlorabo, podpore otrokove socialne mreže, otrokovih osebnostnih značilnosti, otrokovih morebitnih drugih težav, otrokovih sposobnosti za soočanje s stresom in drugih okoliščin. Ni nujno, da so posledice nasilja pri otroku prisotne njegovo celotno življenje ali da segajo v vse pore njegovega življenja. Z ustreznim ukrepanjem lahko otroku

³² Filipčič K. (2002) *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba. 151.

³³ Šelih A. (1988) *Trpičeni otrok: posvetovanje*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. 5-6.

pomagamo, da bo kljub izkušnji nasilja živel kakovostno in zadovoljno življenje. Osveščenost o posledicah nasilja lahko pomaga tudi pri prepoznavi žrtve nasilja v primerih, ko žrtev sama o nasilju ne spregovori. Najpogostejše splošne posledice nasilja so sledeče:³⁴

- na telesnem nivoju (slabo splošno zdravstveno stanje, psihosomatska obolenja, nastanek akutnih ali kroničnih bolezni, glavoboli...),
- ekonomske posledice (visoki stroški psihološkega zdravljenja, povečana možnost nedokončane izobrazbe in zato vključitev v plačljive izobraževalne programe, slabša zaposljivost zaradi različnih primankljajev...),
- na vedenjskem in socialnem nivoju (zloraba alkohola ali drugih psihoaktivnih substanc, samopoškodbena vedenja, destruktivna, rizična in nasilna vedenja, osamljenost, socialna izoliranost, težave pri razvijanju socialnih veščin...)
- na psihičnem, kognitivnem in čustvenem področju (motnje hranjenja, slaba samopodoba, težave s koncentracijo, posttravmatski stresni sindrom, depresivnost...).

Potrebno je upoštevati, da se otrok na doživeto nasilje lahko odzove tudi na druge načine, da se včasih posledice pokažejo kasneje v življenju, včasih pa so manjše, kot bi glede na preživeto nasilje pričakovali.

³⁴ Aničić K. et al. (2015) Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo. 46-50.

3. ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI (ZPND)

V boju zoper nasilje v družini in nasiljem nad otroki je pomemben Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). Sprejet je bil leta 2008, 4. novembra 2016 pa je Državni zbor sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND-A).

Pojav nasilja v družini je tako razširjen, da se nanj država mora odzvati z usklajenimi in sistemskimi pristopi. To pomeni, da je treba žrtvam nuditi zaščito in pomoč na različnih področjih in prek različnih mehanizmov. Že več desetletij države k takšnemu ravnanju usmerjajo tudi mednarodna priporočila. Zakonski vidik obravnave nasilja v družini je izredno pomemben, saj prav zakonodaja določa trdne okvire za delovanje in ukrepanje na področju nasilja. Poleg tega takšna ureditev žrtvam nasilja zagotavlja ne le možnost, pač pa tudi pravico zahtevati pomoč od institucij, ki so k ukrepanju zavezane. Z zakonsko določeno obveznostjo ukrepanja državnih institucij kažejo na zavedanje države in družbe, da je nasilje v družini problematičen, specifičen in razširjen pojav, zaradi česar je potrebno učinkovito, hitro in usklajeno delovanje državnih institucij.³⁵

Nasilje nad otroki je bilo najprej prepoznano kot oblika nasilja v družini in številni mednarodni dokumenti (izrecno predvsem Konvencija o otrokovih pravicah v 3. členu) ter strokovna združenja poudarjajo, da potrebujejo otroci zaradi svoje nemoči in nezmožnosti samostojne izbire družine, v kateri bodo živeli, posebno varstvo države. ZPND je tudi odraz določbe 56. člena Ustave RS, ki otrokom zagotavlja posebno varstvo, med drugim tudi pred telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Zakon za varstvo otrok, žrtev nasilja v družini določa posebne ukrepe, nekatere institute pa posebej prilagodi obravnavi otrok. Poleg tako izraženega posebnega varstva otrok je posebej pomemben prvi odstavek 4. člena ZPND, ki določa: »Posebno varstvo pred nasiljem uživa mladoletni družinski član.» S tem zavezuje vse, ki so dolžni obravnavati otroke, žrtve nasilja v družini, da v the primerih ravnajo posebej pozorno, skrbno in odgovorno. Državo pa k obravnavi nasilja nad otroki ne zavezuje le nacionalna zakonodaja. Po Konvenciji o otrokovih pravicah je država dolžna ustvarjati ustrezne pogoje za razvoj otrok, kamor sodi tudi zaščita otrok pred različnimi oblikami zlorab, torej tudi pred nasiljem v družini. Med potrebne ukrepe za zaščito otrok sodi tudi strožje določena dolžnost prijave nasilja nad otroki, saj je otrokova zmožnost in sposob-

³⁵ Filipčič K. (2007) Predlog zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravna praksa, leto 26, št. 48. 8.

nost odločati o svojem življenju in možnost zapustiti nasilno razmerje bistveno drugačna kot v primeru odraslih oseb.³⁶

3.1 Prepoved telesnega kaznovanja otrok po ZPND

Novela Zakona o preprečevanju nasilja v družini, sprejeta leta 2016, prinaša izrecno prepoved telesnega kaznovanja otrok. Določba 3. a člena predstavlja izpolnitev neizpolnjene zaveze Slovenije k zakonski prepovedi vseh oblik nasilja nad otroki, na kar nas je večkrat opozoril Svet Evrope.³⁷

»Telesno kaznovanje otrok je vsako fizično, kruto ali ponižujoče kaznovanje otrok oziroma vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otrok, ki ima elemente fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja ali zanemarjanja kot vzgojne metode.« (3.a člen ZPND)

Država, ki je prva določila zakonsko prepoved vseh oblik telesnega kaznovanja otrok, je bila leta 1979 Švedska. Že leta 1985 je tudi Svet Evrope začel pozivati države, naj sledijo temu zgledu. »Doslej je to storilo že več kot 50 držav, med njimi vse skandinavske države, Nemčija, Španija, Portugalska,.. že pred leti tudi naše sosede Avstrija, Hrvaška, Madžarska. S sprejemom novele zakona je to zavezo iz Evropske socialne listine in Konvencije ZN o otrokovih pravicah izpolnila tudi Slovenija.«³⁸ Evropskemu gibanju za prepoved vseh oblik telesnega kaznovanja se je pridružilo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice s sprejemom več odmevnih sodb, v katerih je obsojalo telesno kaznovanje. V njih je tudi poudarjalo, da »zakonska prepoved vsakršnega telesnega kaznovanja ne posega v spoštovanje zasebnega in družinskega življenja.«³⁹ Tako lahko tudi za prepoved telesnega kaznovanja otrok v ZPND trdimo, da ne posega v avtonomijo staršev pri njihovi vzgoji. Kljub navedeni zakonski prepovedi telesnega kaznovanja ostajajo starši odgovorni za vzgojo otrok (postavljanje meja med dovoljenim in nedovoljenim ravnanjem otrok, učenje socialnih norm, učenje spoštovanja avtoritet, učenje sprejemanja drugačnosti), saj vzgoje ne more prevzeti noben zakon in tudi ne država. Vzgoja otrok ni le dolžnost staršev, ampak tudi njihova pravica. Zakonska pre-

³⁶ Filipčič K. (2008) Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Uvodna pojasnila. Ljubljana: GV založba. 34-35.

³⁷ http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

³⁸ http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

³⁹ http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

poved jih pri tem omejuje le pri uporabi vzgojnih metod, ki ne smejo biti takšne, da škodijo otrokovemu razvoju.⁴⁰

3.2 Razmerje med ZPND in KZ-1

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) ne uvaja kazni in tako ne gre za stransko kazensko zakonodajo. Opredelitev kaznivih dejanj in kazni ostajajo določene v Kazenskem zakoniku (KZ-1). Ali je bilo kaznivo dejanje storjeno ali ne, se ne določa na podlagi Zakona o preprečevanju nasilja v družini, temveč glede na določbe, ki jih vsebuje KZ-1. Podobni zakoni s področja nasilja v družini v nekaterih državah EU določajo tudi sankcije, v Sloveniji pa so kazenski vidiki urejeni izključno v kazenski zakonodaji; postopkovna vprašanja so obravnavana v Zakonu o kazenskem postopku (ZKP), materialna (opredelitev kaznivih dejanj in sankcij) pa v KZ-1. Čeprav ZPND nima narave blanketnega predpisa v razmerju s KZ-1, pa lahko kljub temu vpliva na drugačne interpretacije izvršitvenih ravnanj iz posamičnih kaznivih dejanj. ZPND se tako osredotoča na širše področje civilnega prava in delovanje nerepresivnih služb, ki pomagajo žrtvam in lahko dolgoročno rešujejo njihove težave. V tem smislu ZPND predstavlja novost tudi v evropskem prostoru, ker se osredotoča na zunajkazensko področje in, ker daje velik poudarek varstvu žrtev nasilja.⁴¹

⁴⁰ http://www.mdds.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

⁴¹ http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/preprecevanje_nasilja_v_druzini/ (19.02.2019)

4. SUROVO RAVNANJE Z MLADOLETNO OSEBO

4.1. Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje (192. člen KZ-1)

Surovo ravnanje z mladoletno osebo je zajeto v drugem odstavku 192. člena, uvrščeno v enaindvajseto poglavje KZ-1, ki vsebuje kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in mladino.

Kaznivo dejanje Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje iz 192. člena KZ-1:

»(1) Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do mladoletne osebe, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki sili mladoletno osebo k pretiranemu delu ali k delu, ki ni primerno njeni starosti ali k opuščanju dela, ali jo iz koristoljubnosti navaja k beračenju ali drugim dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj, ali z njo surovo ravna ali jo trpinči, se kaznuje z zaporom do petih let«.

Storilci kaznivega dejanja Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje po 192. členu KZ-1 so tako v prvem kot v drugem odstavku naštetih zgolj primeroma (zakon uporabi analogijo *intra legem*). Starši, rejnik, skrbnik ali druga oseba lahko kaznivo dejanje storijo z zanemarjanjem ali drugo obliko hude kršitve svoje dolžnosti do mladoletne osebe, za katero so odgovorni (1. odstavek). Po 1. odstavku se kaznuje storilec, ki s svojim ravnanjem ali opustitvijo ravnanja resno in trajno ogrozi skladni osebni razvoj, vzgojo, preživljanje ali zdravje in življenje mladoletne osebe. S siljenjem mladoletne osebe k beračenju ali delu, ki je zanjo neprimerno in bi lahko škodilo mladoletnikovemu razvoju, s surovim ravnanjem ali trpinčenjem pa naštetih storilci storijo kaznivo dejanje po drugem odstavku 192. člena. Kaznivo dejanje vsebuje več različnih možnih izvršitvenih ravnanj, ki škodijo mladoletnikovemu nadaljnjemu razvoju, kar pomeni, da je zakonodajalec dispozicijo v 2. odstavku 192. člena KZ-1 določil alternativno.

Inkriminacija je namenjena varstvu mladoletnih oseb pred zlorabami in resnejšimi opustitvami dolžnosti tistih, ki so v skladu s predpisi zavezani k vzgoji in neposredni skrbi mladoletnika.⁴² Določba 2. odstavka kaznivega dejanja zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje predstavlja v primerjavi s prvim odstavkom nov dejanski stan, ki se od tega razlikuje zgolj po načinu

⁴² Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 260/2005 z dne 06.04.2006

izvršitve. Kaznivo dejanje po drugem odstavku je težje kaznivo dejanje, saj zakon zanj predpisuje strožjo kazen.⁴³

Kazen za kaznivo dejanje po prvem odstavku je zapor od enega meseca do dveh let. Po drugem odstavku se lahko izreče kazen od enega meseca do petih let. Če je dejanje iz drugega odstavka storjeno iz koristoljubja, se lahko izreče kot stranska denarna kazen. Kazenski pregon za kaznivo dejanje po prvem in drugem odstavku zastara v desetih letih.⁴⁴

4.2 Objekt varstva

Predmet napada po tako prvem kot drugem odstavku tega člena je mladoletna oseba, to je oseba pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti. Takšna oseba tudi ne more biti mladoletnik, ki je že sklenil zakonsko zvezo, saj se takrat izenači s polnoletnim. Roditeljska pravica se lahko s sodno odločbo podaljša tudi čez otrokovo polnoletnost, če otrok zaradi telesne ali duševne prizadetosti ni sam sposoben skrbeti za svoje koristi in pravice. Če se otroci redno šolajo, so starši prav tako zavezani preživljati svoje otroke tudi po doseženi polnoletnosti. Izraza “mladoletna oseba” v tem členu pa ni mogoče tako široko razlagati, da bi tudi omenjene polnoletne osebe, do katerih je podaljšana roditeljska pravica, imele kazenskopravno varstvo. V teh primerih bi prišla v poštev le pravna opredelitev kaznivega dejanja nasilje v družini po 192. členu.⁴⁵

Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika - KZ-1B (Uradni list RS, št. 91/11) je bil v naslovu in v obeh odstavkih 192. člena nadomeščenn izraz “otrok” z izrazom “mladoletna oseba”.⁴⁶

V Kazenskem zakoniku iz leta 1995 (KZ) je bil oškodovanec enkrat že opredeljen kot mladoletna oseba. Predlog KZ-1 z dne 28. decembra 2007 je ohranil ta izraz, v različici predloga KZ-1 z dne 16. januarja 2008 pa je bil nadomeščen z izrazom otrok (tako v naslovu kaznivega dejanja kot tudi v njegovem opisu). Ministrstvo za pravosodje je z novelami želelo odpraviti dvome, kolikšen je obseg

⁴³ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 260/2005 z dne 06.04.2006

⁴⁴ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 361-362.

⁴⁵ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 361.

⁴⁶ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 361.

tako spremenjene inkriminacije (ali je oškodovanec oseba do 18. leta ali le do 14. leta starosti). V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah (KOP) iz leta 1990 je otrok vsako človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, ne določa, da se polnoletnost doseže že prej (1. člen KOP). Slovenski KZ-1 pa za osebo, mlajšo od 18 let, uporablja različne izraze - otrok, mladoletnik, mladoletna oseba in torej terminološko ne sledi KOP. Uporaba različnih izrazov je privedla do pojmovne zmede, česar se je Ministrstvo za pravosodje zavedalo. Menilo je, da naj ima beseda otrok pomen mladoletne osebe in ne le osebe, ki še ni dopolnila 14 let starosti. Z novelo KZ-1B je bil izraz otrok v 192. členu KZ-1 nadomeščen z izrazom mladoletna oseba, ki ga je uporabljal že KZ. Primer kaznivega dejanja zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje po 192. členu je po uveljavitvi te spremembe obravnavalo Vrhovno sodišče RS. V sodbi I Ips 533/2010-96 z dne 7. februarja 2013 je zapisalo: "Pri razlagi te določbe ni mogoče pojem otroka opredeljevati v pomenu iz 21. člena KZ-1, ki pojem otroka opredeljuje le glede na omejitev kazenske odgovornosti glede na starost storilca kaznivega dejanja."⁴⁷

Do spremembe je prišlo prav zaradi odprave morebitnih dvomov, ali se ta določba uporablja tudi za mladoletne osebe, stare med štirinajst in osemnajst let. Razlaga, ki jo je treba uporabiti glede opredelitve otroka, ko je žrtev kaznivega dejanja, je torej tista, ki temelji na opredelitvi otroka v 1. členu Konvencije OZN o otrokovih pravicah. Podobno določa tudi Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, in sicer, da se uporablja za osebe mlajše od osemnajst let. Glede na navedeno, ni nobenega dvoma, da se 192. člen KZ-1 nanaša na osebo, ki še ni dopolnila osemnajst let.⁴⁸

V terminološki zagati so se zaradi skupne terminološke tradicije znašle tudi ostale države, nastale na območju nekdanje Jugoslavije. Na Hrvaškem so se pojmovni zmedi izognili, s tem ko so se odrekli terminološki tradiciji in v Kazenskem zakonu otroka izrecno opredelili kot osebo, mlajšo od 18 let. Pri uporabi izraza v inkriminacijah na škodo otrok so dosledni. V Srbiji so se odločili drugače. Ohranili so terminologijo iz obdobja Jugoslavije in v Kazenskem zakoniku opredelili, da je otrok oseba do 14. leta, mladoletnik oseba med 14. in 18. letom, mladoletna oseba pa oseba do 18. leta starosti. Za Slovenijo pa je značilna nedosledna uporaba izrazov otrok, mladoletna oseba in

⁴⁷ Filipčič K. (2018) Kazenskopravno varstvo otrok. Podjetje in delo. Št. 6-7. 1102.

⁴⁸ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 5335/2010-96 z dne 07.02.2013

mladoletnik v posebnem delu KZ-1 ter odsotnost jasne določbe, ki bi pojasnila različne izraze. Naš pristop je torej najbolj podoben srbskemu, vendar je manj dosledno izpeljan.⁴⁹

4.3. Storilec

Kaznivo dejanje po drugem odstavku stori vsakdo, ki je bil v kakršnikoli nadrejenosti do mladoletne osebe. V zakonu so le primeroma naštetih starši (ne glede na obstoj zakonske zveze ali nezakonskega roditelja), skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki ima kakršnekoli možnosti, da odloča o mladoletnikovem delu ali življenju, pri čemer ni potrebno, da bi za mladoletnika morala tudi skrbeti. Med druge osebe lahko uvrstimo posvojitelja. S posvojitvijo kot posebno obliko varstva mladoletnih otrok nastane med posvojiteljem in posvojenecem enako razmerje, kot je med starši in otroki. Posvojitelj ima torej enake dolžnosti do posvojenca kot starši do otrok. Druga oseba, ki tudi pride v poštev kot storilec kaznivega dejanja, so npr. oči, mačeha, vzgojitelj v internatu itd.⁵⁰ Druga oseba je lahko tudi učitelj, ki je prav tako v določenem razmerju nadrejenosti do mladoletne osebe in ima do nje določene dolžnosti. V zadevi I Ips 39/2005 je bil za kaznivo dejanje po drugem odstavku 192. člena obsojen duhovnik in učitelj veroučne vzgoje, v zadevi II Kp 16665/2012 pa je bilo sojeno osnovnošolski učiteljici. Menim pa, da npr. otrokov sosed ne more odgovarjati za tovrstno kaznivo dejanje, saj sosed v razmerju do otroka ni nadrejen in nima do njega dolžnosti, kakršne imajo v zakonu primeroma naštetih storilci. Na podlagi sodne prakse lahko rečem, da so najbolj pogosto storilci prav starši ter očimi in mačehe.

4.4 Surovo ravnanje kot izvršitveno ravnanje

4.4.1 Intenzivnost ravnanja

Po mnenju Vrhovnega sodišča je surovo ravnanje v smislu kaznivega dejanja po 192. členu KZ-1 »več kot grdo ravnanje, saj pomeni globlji poseg v telesno ali duševno celovitost oškodovanca in ga je treba presojeti glede na okoliščine vsakega konkretnega primera, pri čemer je treba upoštevati mladoletnikovo starost, telesno in duševno razvitost, zdravstveno stanje in podobno«.⁵¹

⁴⁹ Filipčič K. (2018) Kazenskopravno varstvo otrok. Podjetje in delo. Št. 6-7. 1105-1106.

⁵⁰ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 359.

⁵¹ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

Grdo ravnanje pa je tisto ravnanje, s katerim storilec prizadene oškodovancu telesne ali duševne bolečine manjše intenzitete, ki so več kot realna injurija in manj kot telesna poškodba, posledice takšnega ravnanja pa se kažejo v prizadetosti duševne ali telesne celovitosti oškodovanca. Praviloma se tako izvršitveno ravnanje kaže v fizičnem napadu na žrtev. Ravnanje, s katerim storilec telesno in duševno prizadene mladoletno osebo, ne da bi ogrozil njen nadaljni razvoj, ni surovo, temveč grdo ravnanje. Izpolnjuje bit kaznivega dejanja ogrožanja varnosti po prvem odstavku 135. člena KZ-1, ne pa biti kaznivega dejanja surovega ravnanja z mladoletno osebo po 2. odstavku 192. člena KZ-1.⁵²

Tu se je torej sodišče osredotočilo na razmejitev med grdim in surovim ravnanjem. Za surovo ravnanje v smislu drugega odstavka 192. člena je pomembno, da je storilčevo nasilno ravnanje nad mladoletno osebo bolj intenzivno kot pri grdem ravnanju oziroma, da so z nasilnim ravnanjem mladoletni osebi povzročene telesne ali duševne bolečine večje intenzitete in da storilec posledično s takim ravnanjem ogrozi njen nadaljni razvoj. V nasprotnem primeru gre po mnenju Višjega sodišča v Ljubljani v odločbi II Kp 16665/2012 z dne 26.01.2016 le za primer grdega ravnanja in posledično drugi odstavek 192. člena ni uporabljiv.

Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi II Kp 16665/2012 obravnavalo primer učiteljice, ki naj bi z večkratnim (trikratnim) cukanjem za lase šestletnemu oškodovancu prizadela njegove pravice in njegovo dostojanstvo ter s tem izpolnila zakonski znak surovega ravnanja iz drugega odstavka 192. člena KZ-1. Sodišče prve stopnje je ravnanje obtoženke opredelilo kot surovo ravnanje in jo spoznalo za krivo. V pritožbenem postopku pa je bilo stališče sodišča drugačno: "Dejansko stanje v obravnavani zadevi evidentno dokazuje, da trikratno cukanje ob različnih okoliščinah ni bilo na ravni surovega ravnanja, ki je podano vendarle takrat, ko se fizično ali psihično maltretiranje izkaže v grobi obliki. Takšna groba oblika bi bila primeroma, če bi obtoženka učence lasala, jih vlekla za lase in pri njih povzročila visoko stopnjo psihične ali fizične prizadetosti, ki bi se primeroma izkazovali z intenzivnim strahom pred obtoženko ali bolečnostjo..."⁵³

Iz tega primera je razviden pogoj večje intenzivnosti, ki se zahteva za opredelitev nekega ravnanja kot surovega ravnanja. Z odločitvijo sodišča se strinjam, ravnanje učiteljice je neprimerno, vendar z njim oškodovancu ni povzročila telesnih ali duševnih bolečin večje intenzitete, ki so potrebne za surovo ravnanje v smislu drugega odstavka 192. člena.

⁵² Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 16665/2012 z dne 26.01.2016

⁵³ Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 16665/2012 z dne 26.01.2016

V naslednji zadevi je Vrhovno sodišče RS obravnavalo primer mame, ki je surovo ravnala s svojim sinom s tem, da ga je zmerjala, lasala ter ga močno prijela za uho, nato pa ga v kopalnici ponovno prijela za lase in ga nekajkrat potisnila ob rob umivalnika. Kot posledica je bila pri otroku zaznana anksioznost, strah in negotovost, kar se je vse kazalo preko težav s fizičnim zdravjem, zlasti s trebušnimi težavami. V sodbi I Ips 11030/2010 z dne 01.03.2016 je sodišče odločilo: "S takšnim ravnanjem ter izvajanjem fizičnega in psihičnega pritiska nad mladoletnim A. A. pa je M. P. ustvarila pogoje, ki so ogrozili njegovo vzgojo in osebnostni razvoj."⁵⁴

V tej sodbi je bilo posebej poudarjeno, da mora storilčevo nasilno ravnanje (poleg zahtevane večje intenzivnosti samega ravnanja) ogroziti mladoletnikovo nadaljno vzgojo, razvoj ali zdravje. Ta pogoj je bil izpolnjen, saj je imel otrok tako fizične kot psihične težave, kar seveda vpliva na njegov nadaljni razvoj.

4.4.2 Vzgojni namen

»Pojem surovega ravnanja je pri tem kaznivem dejanju specifičen zaradi razmerja, ki je podano med osebo, ki za mladoletnika skrbi in samim mladoletnikom. To razmerje predpostavlja tudi določena dovoljena ravnanja, ki vključujejo tudi uporabo vzgojih ukrepov disciplinske narave proti mladoletnikom, vendar pa ti ukrepi ne smejo preiti v surovo ravnanje. Kot surovo ravnanje pri tem kaznivem dejanju je treba razumeti povzročanje intenzivnejše telesne ali duševne bolečine oziroma občutkov telesnega nelagodja, brez prizadevanja telesnih poškodb ali povzročitve škode na mladoletnikovem zdravju. Med taka ravnanja je treba uvrstiti tudi vse tiste postopke z opisanimi učinki, ki presegajo meje vzgojnega in disciplinskega kaznovanja mladoletne osebe. Ali je podano surovo ravnanje v smislu tega kaznivega dejanja, je treba presojeti glede na okoliščine vsakega konkretnega primera in na tej podlagi oceniti ali so vsa ravnanja usmerjena v vzgajanje (torej ali so bila dejanja storjena z animus corrigendi) ali pa je storilčevo ravnanje že pomenilo surovo ravnanje (da je torej ravnal z animus laedendi). Pri tem je treba upoštevati mladoletnikovo starost, s tem povezano njegovo telesno in duševno razvitost, njegovo zdravstveno stanje, trajanje nekaterih disciplinskih ukrepov, povezanih z začasno omejitvijo gibanja, kraj kjer se ukrepi izvajajo (zapiranje v temačne prostore), intenziteto telesnih ali duševnih bolečin in podobno. Mlajši kot je mladoletnik, bolj je ranljiv in lahko enako storilčevo ravnanje proti njemu pomeni kaznivo dejanje surovega ravnanja,

⁵⁴ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 11030/2010 z dne 01.03.2016

ki ga pri starejšem mladoletniku ali v (bistveno) drugačnih okoliščinah ne bi bilo mogoče opredeliti kot kaznivo dejanje surovega ravnanja.«⁵⁵

V sodbi Vrhovnega sodišča I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006 je sodišče obravnavalo primer duhovnika in učitelja veroučne vzgoje, ki je bil s sodbo sodišča prve stopnje spoznan za krivega kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po drugem odstavku 192. člena KZ-1, pritožbeno sodišče pa je sodbo sodišča prve stopnje potrdilo.

Obsojenec je 12-letnika »z roko udaril od zadaj po glavi, da mu je glava omahnila naprej in je s čelom udaril ob mizo, ga nato klofnil, da je oškodovanec zdrsnil s stola in ga potem z roko zadaj prijel za telo, dvignil in vrgel na mizo, na katero je oškodovanec padel s prednjim delom telesa«.⁵⁶ Storilec je menil, da je bilo njegovo ravnanje v dopustnih okvirih in mejah vzgojnega procesa, katerega vsebina je poučevanje, vzgoja, pa tudi zagotavljanje discipline. Vrhovno sodišče se je strinjalo s pravno presojo v izpodbijani pravnomočni sodbi, da je s takšnim ravnanjem udejanil vse zakonske znake kaznivega dejanja po 2. odstavku 192. člena KZ-1.⁵⁷

«Obsojenčevo ravnanje, kot je razvidno iz pravnomočne sodbe, je s pedagoškega vidika nesprejemljivo, neustrezno in pretirano. Obdolženec se ni ustavil pri klofuti (v takem primeru bi glede na ostale okoliščine (še) ne šlo za očitano kaznivo dejanje), ampak je oškodovanca udaril znova, da je ta padel na tla ter ga nato še dvignil in vrgel na klop.»⁵⁸

V naslednjem primeru je odločalo Vrhovno sodišče in se v sodbi I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015 strinjalo s presojo Višjega sodišča v Ljubljani, da očitano ravnanje obsojenca predstavlja surovo ravnanje. Oče je s svojim osemletnim sinom surovo ravnal in ga trpinčil s tem, da ga je »porinil z roko od osebe, ga močno prijel za vrat in ga udaril z zapestjem v levo stran obraza v predel med očesom in uhljem, ga brcal v nogo, ga povlekel k sebi, brcal v zadnjo plat, ga z žlico za obuvala udaril po zgornjem delu desne roke, ga s prstom pritisnil na njegovo glavo in ga klofnil«.⁵⁹ Pri presoji, ali gre v konkretnem primeru za surovo ravnanje storilca, sodišče pravi, da je potrebno ocenjevati ali je takšno ravnanje zaradi svoje grobosti in intenzivnosti vzgojne ukrepe proti otroku

⁵⁵ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

⁵⁶ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

⁵⁷ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

⁵⁸ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

⁵⁹ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

že preseгло. “V konkretnem primeru že iz opisa dejanja v izreku nedvoumno izhaja, da je z očitanimi ravnanji obsojenec daleč presegel vzgojne ukrepe...”⁶⁰

V obeh primerih se je sodišče ukvarjalo z razmerjem med dopustnimi vzgojnimi oziroma disciplinskimi ukrepi in nasilnim ravnanjem, ki je kljub storilčevemu vzgojnemu namenu pretirano in že pomeni surovo ravnanje po drugem odstavku 192. člena. Torej sam vzgojni namen ne bo dovolj, da bi se storilec izognil obsodbi, sodišče bo ugotavljalo ali je bil nasilen vzgojni ukrep pretiran in neprimeren.

4.4.3 Razmerje med 3.a členom ZPND in 192. členom KZ-1

Zakonska prepoved telesnega kaznovanja otrok (3.a člen ZPND) kot protipravne označuje tiste vzgojne prakse, ki so škodljive, ker povzročijo dolgotrajne posledice na otroku in ga s tem pogosto zaznamujejo za vse življenje. ZPND ne vsebuje sankcij za primer kršitve te prepovedi. Vsebuje pa različne ukrepe, ki se lahko izrečejo. Določba je preventivne narave in napotek staršem, kako naj pri vzgoji ravnajo.⁶¹

Ob sprejetju novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini leta 2008, ki je prinesel prepoved telesnega kaznovanja otrok, je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve zapisalo:

“Nasilje nad otroki je že zdaj prepovedano in je kaznivo dejanje. S prepovedjo telesnega kaznovanja želimo dati še bolj nedvoumno sporočilo, da je vsako fizično nasilje nesprejemljivo.”⁶²

Navedena določba v razmerju s KZ-1 ne predstavlja dopolnilnega predpisa, zato izrecno sklicevanje na določbe tega zakona v opisu obravnavanega kaznivega dejanja ni potrebno. Lahko pa je sodiščem v pomoč pri razlagi in interpretaciji vrednostnih pojmov iz kazenskopravne norme. 3.a člen prepoveduje vsakršno nasilno ravnanje z otrokom, torej tudi grdo ravnanje. V primeru grdega ravnanja z mladoletno osebo, gre lahko za kaznivo dejanje ogrožanja varnosti po prvem odstavku 135. člena KZ-1, ne pa za kaznivo dejanje zanemarjanja in surovega ravnanja z mladoletno osebo po 2. odstavku 192. člena KZ-1. Surovo ravnanje je namreč Vrhovno sodišče v zadevi I

⁶⁰ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

⁶¹ http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

⁶² http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (20.02.2019)

Ips 39/2005 z dne 13.04.2006 definiralo kot ravnanje, ki presega grdo ravnanje. Zahteva se določena intenzivnost telesnega kaznovanja in drugih neprimernih oblik. V primeru telesnega kaznovanja, kot je opredeljeno v ZPND, je za izpolnitev kaznivega dejanja po 192. členu KZ-1 potrebna določena intenzivnost telesnega kaznovanja, kot je bilo pojasnjeno zgoraj.

4.5 Druga izvršitvena ravnanja iz 2. odstavka 192. člena KZ-1

Kaznivo dejanje po drugem odstavku 192. člena KZ-1 je mogoče storiti z več alternativno določenimi izvršitvenimi oblikami, kot so;

- siljenje mladoletnika k pretiranemu delu ali k delu, ki je neprimerno njegovi starosti,
- opuščanje dela,
- navajanje k beračenju ali k drugim dejanjem, ki so škodljiva za otrokov nadaljni razvoj iz koristljubnosti,
- surovo ravnanje,
- trpinčenje.⁶³

Naštete izvršitvene oblike bistveno odstopajo od dolžnosti, ki so staršem in skrbnikom naložene z različnimi zakoni, da s svojo skrbjo in delom otroku omogočijo razmere, primerne za ustrezno rast in razvoj.⁶⁴ Jasno je, da je lahko to kaznivo dejanje storjeno, če storilec izpolni zakonske znake ene od alternativno določenih oblik kaznivega dejanja, saj so te izvršitvene oblike v zakonu navedene alternativno in ne kumulativno.⁶⁵

Vrhovno sodišče RS se je z izvršitvenimi oblikami ukvarjalo v zadevi I Ips 51451/2011-115 z dne 22.01.2015. Storilec je bil s sodbo Okrožnega sodišča v Krškem spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja po obeh odstavkih 192. člena, Višje sodišče pa je sodbo potrdilo. Obsojenec je vložil zahtevo za varstvo zakonitosti, ker naj bi prišlo do kršitve kazenskega zakona zaradi neustreznega izreka sodbe, iz katerega izhaja, da je storilec s svojim pastorkom surovo ravnal in ga spravljal v sužnjelastniški odnos. Po mnenju obsojenca z žrtvijo ni surovo ravnal, zato zakonski znaki kaznivega dejanja po 2. odstavku 192. člena niso bili izpolnjeni. Ker je bilo obsojencu v tej

⁶³ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 359.

⁶⁴ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 159/2010 z dne 14.04.2011

⁶⁵ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 51451/2011-115 z dne 22.01.2015

zadevi dejansko očitano, da je mladoletno osebo silil k delu, ki ni bilo primerno njeni starosti, je Vrhovno sodišče njegovo zahtevo zavrnilo kot neutemeljeno in poudarilo, da za kazensko odgovornost storilca za kaznivo dejanje po 2. odstavku 192. člena zadošča, da izpolni zakonske znake enega od alternativno določenih oblik kaznivega dejanja in odločilo: "Tako tudi vložnik ne more uspeti z nadaljnimi navedbami, da je obsojenec kdaj pa kdaj udaril otroka s pasom po riti ali ga nekajkrat udaril z roko, saj sodišče obsojenca ni spoznalo za krivega alternativno določene oblike kaznivega dejanja "z njim surovo ravna..."⁶⁶

4.6 Kolektivno kaznivo dejanje

Kazenski zakonik pri izvršitvenih oblikah iz drugega odstavka 192. člena uporablja nedovršni glagol (surovo ravna oziroma trpinči), ki pa nima dovršne oblike. Zato njegova uporaba še ne pomeni, da kaznivo dejanje ne more biti storjeno z enkratnim ravnanjem, ki združuje več posamičnih dejanj, torej znotraj enega historičnega dogodka daljšega trajanja in večje intenzivnosti. Ali gre za surovo ravnanje in trpinčenje, je potrebno ocenjevati v vsakem konkretnem primeru posebej. Ocenjevati je potrebno ali je takšno ravnanje zaradi svoje grobosti in intenzivnosti vzgojne ukrepe proti otroku že preseglo. Pri tem se seveda presoja ali pomeni ravnanje globlji, grob poseg v telesno ali duševno celovitost oškodovanca, ali pomeni intenzivnejše telesne ali duševne bolečine, občutek telesnega nelagodja ipd., potrebno je upoštevati tudi mladoletnikovo starost in s tem povezano njegovo telesno in duševno razvitost.⁶⁷ Na podlagi tako konkretno ugotovljenih okoliščin posameznega primera je mogoč zaključek, da gre za surovo ravnanje oziroma trpinčenje, četudi je bilo izvršeno z enkratnim ravnanjem.⁶⁸ To je stališče Vrhovnega sodišča glede kolektivnosti obravnavanega kaznivega dejanja, povzeto iz dveh različnih sodnih odločb.

V zgornjih dveh novejših primerih iz leta 2015 je torej sodišče zavzelo stališče, da v primeru kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po drugem odstavku 192. člena, ne gre za kolektivno kaznivo dejanje. Za kolektivno kaznivo dejanje gre, ko zakon v eno kaznivo dejanje združi več samostojnih istovrstnih ravnanj, pri čemer je bil element, ki jih je združeval, subjektivne narave. To pomeni, da enkratno ravnanje ne zadošča za dokončanje kolektivnega kaznivega dejnaja, lahko pa predstavlja izpolnitev zakonskih znakov kakšnega drugega

⁶⁶ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 51451/2011-115 z dne 22.01.2015

⁶⁷ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

⁶⁸ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 4623/2011-107 z dne 17.12.2015

kaznivega dejanja. Takšna dejanja so v kazenskem zakoniku redka, po navadi pa jih označujejo nedovršni glagoli.

Stališče iz leta 2015 pa je v nasprotju s starejšim mnenjem, ki ga je Vrhovno sodišče zavzelo v odločbi iz leta 2006.⁶⁹ Dejalo je, da je zakonske znake kaznivega dejanja po obeh odstavkih mogoče uresničiti le s trajnejšim delovanjem storilca. To naj bi izhajalo že iz samega zakonskega opisa, ki pri naštevanju možnih izvršitvenih oblik uporablja nedovršne glagolske oblike (npr. surovo ravna, zanemarja, navaja k beračenju itd.).

4.7 Stek med kaznivim dejanjem po 1. in 2. odstavku 192. člena

V sodni praksi se je pojavilo vprašanje, ali hkratno uresničevanje zakonskih znakov kaznivega dejanja po 1. in 2. odstavku 192. člena pomeni eno ali več dejanj (stek).

To vprašanje je obravnavalo Vrhovno sodišče v zadevi Ips 260/2005 iz dne 06.04.2005. Na podlagi smiselne razlage samega bistva inkrimacije iz 192. člena KZ-1 je sodišče zaključilo, da je potrebno takšno ravnanje obravnavati kot eno kaznivo dejanje (kot celoto), četudi vsako ravnanje (po obtožbi) pomeni samostojno kaznivo dejanje. V sodbi je bilo poudarjeno, da se vzgoja in skrb za mladoletno osebo načeloma obravnava kot enoten življenjski dogodek. Prav zaradi tega naj bi se v kazenskopravnem smislu praviloma tudi protipravni napadi zoper mladoletnike, ki predstavljajo hude kršitve dolžnosti in skrbi, obravnavali kot enotno dejanje. Zakonodajalec se je pri oblikovanju 192. člena odločil za dva različna dejanska stanova v ločenih odstavkih. Vendar zgolj uporaba takšnega zakonodajno-tehničnega načina ne bo zadosten argument v prid steka kaznivih dejanj. Izvršitvena ravnanja, določena tako v prvem kot v drugem odstavku, namreč predstavljajo kršitev dolžnosti skrbi in vzgoje staršev ter drugih možnih storilcev. Na kazenskopravno varstvo mladoletnikov pred različnimi opustitvami ali zlorabami pa bi bilo v skladu s stališčem Vrhovnega sodišča v tej zadevi potrebno gledati kot na celoto, kljub različnim opredelitvam tovrstnih ravnanj v okviru istih kazenskih določb.⁷⁰

⁶⁹ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 260/2005 z dne 06.04.2006

⁷⁰ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 260/2005 z dne 06.04.2006

4.8 Krivda

»Za obstoj kaznivega dejanja in odgovornost zanj mora upravičeni tožilec dokazati krivdo storilcu. Kaznivo dejanje po drugem odstavku 192. člena KZ-1 se lahko izvrši samo naklepno, torej najmanj, da se storilec zaveda vseh bistvenih okoliščin in prepovedanosti svojega ravnanja, ki v konkretnem primeru ustreza surovemu ravnanju ter vanj oziroma na njegove posledice najmanj privoli.«⁷¹

Določba 25. člena KZ-1 opredeljuje naklep:

»(1) Kaznivo dejanje je storjeno z naklepom, če se je storilec zavedal svojega dejanja in ga je hotel storiti ali če se je zavedal, da lahko zaradi njegovega ravnanja nastane prepovedana posledica, pa je privolil, da taka posledica nastane.«

Ker se za kaznivo dejanje iz malomarnosti storilec kaznuje samo, če zakon tako določa (prvi odstavek 27. člena KZ-1), v primeru zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po drugem odstavku 192. člena pa zakonodajalec ni predvidel malomarnosti kot zadostne oblike krivde za to kaznivo dejanje. Zadošča pa že eventualni naklep, razen za izvršitveno obliko »navajanje k beračenju«. Za to izvršitveno ravnanje se zahteva obstoj posebnega storilčevega namena, to je koristoljubje; eventualni naklep zato ne zadošča, potreben je obarvani naklep kot posebna oblika direktnega naklepa (*dolus coloratus*).

Ustavno sodišče se je v zadevi Up-258/15 z dne 30.11.2017 srečalo z vprašanjem krivde, predvsem z vprašanjem ali bo storilec odgovarjal za kaznivo dejanje po 2. odstavku 192. člena tudi v primeru, če se ni zavedal, da s svojim ravnanjem ogroža mladoletnikov nadaljni razvoj, zdravje ali vzgojo oziroma je mogoče celo menil, da tako ravna v otrokovo dobro.

Šlo je za očima, ki je s svojega pastorka tepel, žalil in silil k delu v hlevu, ki je bilo zanj neprimer-
no. Okrožno sodišče v Krškem ga je spoznalo za krivega storitve kaznivega dejanje po obeh
odstavkih 192. člena KZ-1, Višje sodišče je sodbo potrdilo, Vrhovno sodišče RS pa je zavrnilo ob-
sojenčevo zahtevo za varstvo zakonitosti. Zoper sodbo Vrhovnega sodišča je nato vložil ustavno
pritožbo. Trdil je, da »Vrhovno sodišče ni odgovorilo na njegove navedbe v zahtevi za varstvo za-
konitosti, s katerimi je uveljavljal, da je obrazložitev pritožbenega sodišča glede njegove krivde
sama s seboj v nasprotju.«⁷²

⁷¹ Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 16665/2012 z dne 26.01.2016

⁷² Ustavno sodišče RS, opr. št. Up-258/15 z dne 30.11.2017

Obsojenec je bil namreč prepričan, da njegova krivda ni podana, posledično niso izpolnjeni vsi zakonski znaki očitane kaznivega dejanja ter zanj ni kazensko odgovoren. Trdil je, da je za svojega pastorka dobro skrbel, hodil zanj na roditeljske sestanke, nikoli mu ni želel škodovati, vsa ravnanja, ki mu jih sodišče očita, so bila dobronamerna in vzgojna. Najpomembnejši del se nanaša na nestrinjanje sodišča in storilca glede primernosti oziroma neprimernosti dela v hlevu, h kateremu je silil žrtev, na to pa se veže tudi mnenje o sami krivdi. Storilec je poudaril, »da je za presojo njegove krivde bistveno, kako je primernost dela subjektivno ocenjeval on sam; če je bil prepričan, da je odrejeno delo v otrokovo korist oziroma da mu ni v škodo, potem ni mogoče govoriti o njegovi krivdi.«⁷³

Ustavno sodišče se s pritožnikom ni strinjalo, odločilo je, da obrazložitev Višjega sodišča v zvezi s krivdo ni sama s seboj v nasprotju, ter zavrnilo ustavno pritožbo. »Upoštevajoč kontekst celotne sodbe je s tem stavkom pritožbeno sodišče zgolj poudarilo, da ne izključuje resničnosti pritožbenih navedb, da si je pritožnik na splošno oziroma v drugih življenjskih situacijah prizadeval za otrokovo korist, da pa to še ne pomeni, da v konkretnem primeru ni zavestno ravnal v njegovo škodo.«⁷⁴

Dr. Matej Acceto je v pritrdilnem ločenem mnenju stopil še korak naprej in dodal, da sodišče ne bi bilo samo s seboj v nasprotju niti če bi zapisalo, da je storilec s siljenjem k neprimernemu delu otroku sicer resnično želel dobro, vendar ga to ne razbremeni krivde za kaznivo dejanje po 2. odstavku 192. člena. »V okoliščinah, kakršne so podane v pričujoči zadevi, se mi tako ne bi zdelo že samo po sebi nerazumno oziroma kontradiktorno stališče sodišča, ki bi ugotovilo, da je storilec sicer ravnal z najboljšimi nameni, a da je vseeno kriv očitane kaznivega dejanja, ker je bil v izogibni zmoti tako glede protipravnosti svojega ravnanja kot tudi glede vrednotenja »neprimernosti« kot vrednostno obremenjenega normativnega zakonskega znaka tega kaznivega dejanja.«⁷⁵

Iz tega primera torej izhaja, da bo storilec odgovarjal za kaznivo dejanje po 2. odstavku 192. člena tudi, kadar se ne bo zavedal, da s svojim ravnanjem otroku škodi in tako ogroža njegov nadaljni razvoj. Vendar menim, da je takšen primer bolj verjeten pri drugih izvršitvenih oblikah iz 2. odstavka 192. člena kot pri surovem ravnanju. Pri surovem ravnanju gre namreč za ekstremne primere nasilja nad mladoletno osebo, zato bi tu storilcu težko verjela, da je menil, da je njegovo ravnanje v odnosu do otroka primerno in na dolgi rok koristno.

⁷³ Ustavno sodišče RS, opr. št. Up-258/15 z dne 30.11.2017

⁷⁴ Ustavno sodišče RS, opr. št. Up-258/15 z dne 30.11.2017

⁷⁵ Ustavno sodišče RS, opr. št. Up-258/15 z dne 30.11.2017

4.9 Povzročitev telesnih poškodb

Neutemeljena je »trditev, da lahko o obravnavanem kaznivem dejanju govorimo le, če storilec oškodovancu ne povzroči telesnih poškodb. S trditvijo se je sicer mogoče strinjati, kolikor je posledica poškodb posebno huda telesna poškodba ali celo smrt oškodovanca, saj je v teh primerih kaznivo dejanje zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja konzumirano v hujšem kaznivem dejanju in je tako stek le navidezen.«⁷⁶ V takšnih primerih, ko bo prišlo do smrti mladoletnika, posebno hude telesne poškodbe ali hude telesne poškodbe in jih bo mogoče pripisati naklepu storilca, bo podano ustrezno kaznivo dejanje zoper življenje in telo, pri katerih bo konzumirano tudi to kaznivo dejanje. Steka s kaznivimi dejanji spolne zlorabe slabotne osebe po 172. členu, spolnega napada na osebo, mlajšo od petnajst let, po 173. členu in kaznivega dejanja kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja po 174. členu ni, ker so to specialna kazniva dejanja nasproti temu kaznivemu dejanju.⁷⁷

Po mnenju Vrhovnega sodišča pa je v primeru, ko storilec s trpinčenjem in surovim ravnanjem povzroči mladoletniku lahko telesno poškodbo, pravna presoja drugačna. O odnosu konsumpcije govorimo takrat, ko je eno od kaznivih dejanj vsebinsko izrabljeno (konzumirano) v opisu drugega kaznivega dejanja. Izhajati je seveda potrebno iz opisa kaznivih dejanj in abstracto, ne pa iz konkretnega življenjskega primera. V primeru ko storilec s surovim ravnanjem in trpinčenjem povzroči oškodovancu še lahko telesno poškodbo, torej izpolni znake še enega lažjega kaznivega dejanja, je zaradi razmerja konsumpcije stek med obema ravnanjema le navidezen, vendar pa se ravnanje storilca opredeli po hujšem (in ne po lažjem) kaznivem dejanju.⁷⁸

4.10 Otrok kot posredna žrtev nasilja v družini

ZPND vsebuje širšo opredelitev nasilja. V skladu z drugim odstavkom 4. člena je otrok žrtev nasilja tudi takrat, kadar ni sam neposredno žrtev nasilnega dejanja, ampak je zgolj navzoč pri izvajanju nasilja nad drugimi družinskimi člani. Zakon prav tako otroka šteje za žrtev nasilja v družini če živi v okolju, kjer en družinski član izvaja nasilje nad drugim družinskim članom. Razlog za takšno za-

⁷⁶ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

⁷⁷ Deisinger M. (2017) Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Maribor: Poslovna založba MB. 361.

⁷⁸ Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

konsko ureditev je spoznanje raziskav, da zavedanje otroka, da se v družini izvaja nasilje nad določenim družinskim članom, pri otroku poveča strah oziroma občutek ogroženosti in je zato ogrožen njegov razvoj. Takšen primer je zaradi varovanja otroka potrebno v skladu z drugim odstavkom 6. člena ZPND prijaviti policiji kljub morebitnemu nasprotovanju družinskega člana, ki je neposredna žrtev nasilnih dejanj. Pravica do pomoči v primeru nasilja je namreč vezana na žrtev, torej je v primeru otrok to njihova pravica. Kar pomeni, da nasprotovanje roditelja tej prijavi nima nobenega učinka (roditelj se ne more v imenu otroka odločiti o tem, ali bo otrok deležen pomoči).⁷⁹

Tovrstno obliko nasilja je Višje sodišče v Ljubljani obravnavalo v zadevi II Kp 973/2009 z dne 05.01.2010 in zavzelo stališče, da ko obtoženi izvaja nasilje v družinskem krogu do svoje žene vpričo svojih otrok, s tem ne stori samo kaznivega dejanja nasilja v družini po 1. odstavku 191. člena KZ-1, ampak tudi kaznivo dejanje zanemarjanja mladoletne osebe po 1. odstavku 192. člena, v kolikor se ugotovi, da takšno vedenje obtoženca vpliva na nadaljni tako psihični kot fizični razvoj otrok.⁸⁰ Lahko gre torej za kaznivo dejanje zanemarjanja mladoletne osebe po 1. odstavku in ne za surovo ravnanje po drugem odstavku 192. člena.

⁷⁹ Filipčič K. (2008) *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, Uvodna pojasnila. Ljubljana: GV založba. 35-40.

⁸⁰ Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 973/2009 z dne 05.01.2010

5. ZAKLJUČEK

Velik pomen družine v družbi terja tudi posebno zaščito družine. Pravica do spoštovanja družinskega življenja je urejena v 53. členu Ustave RS, ki določa obveznost države, da državljanom Republike Slovenije z zagotavljanjem ustreznih razmer in s primerno pravno ureditvijo omogoči vzpostavitev in varstvo družinskega življenja.

Na kazenskoopravnem področju se varstvo družine zagotavlja tudi s posebno inkriminacijo zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja v okviru določbe 192. člena KZ-1, ki pomeni reakcijo na nedopustno, kriminalno ravnanje z mladoletnimi osebami. To kaznivo dejanje ni novo. Slovenska kazenska zakonodaja do leta 1999 ni inkriminirala nasilja v družini kot posebne oblike nasilja, izjema je bilo le nasilje nad mladoletnimi družinskimi člani, takrat zajeto v 201. členu, od sprejema novega kazenskega zakonika leta 2008 pa je inkriminacija nasilja nad otroki oziroma mladoletnimi osebami zajeta v 192. členu.

Slovenska sodišča so obravnala številne primere surovega ravnanja z mladoletnimi osebami, pri katerih so se pokazala nekatera odprta vprašanja v zvezi z interpretacijo drugega odstavka 192. člena. Prvo vprašanje, s katerim so se slovenska sodišča soočila, je bila opredelitev samega surovega ravnanja in njegova razmejitev z grdim ravnanjem. Vrhovno sodišče je v odločbi I Ips 39/2005 iz leta 2006 natančno obrazložilo, kdaj neko ravnanje lahko štejemo za surovo ravnanje v smislu drugega odstavka 192. člena. Glavna pogoja, ki ju je sodišče izpostavilo, sta določena intenzivnost nasilnega ravnanja in vpliv takšnega ravnanja na mladoletnikov nadaljni razvoj. Sklicevanje na to opredelitev sem zasledila v več novejših odločbah.

Pojmovna zmeda je nastala pri določanju objekta kazenskoopravnega varstva, saj je 192. člen v obeh odstavkih najprej vseboval izraz "otrok", ki pa je bil z novelo leta 2011 nadomeščen z izrazom "mladoletna oseba". V zadevi I Ips 5335/2010-96 je sodišče razjasnilo, da je bil kljub nedosledni uporabi izrazov v Kazenskem zakoniku in njihovi spremembi, objekt varstva oseba, mlajša od 18. leta starosti.

Naslednje vprašanje, s katerim so se ukvarjala slovenska sodišča je, kdo vse je lahko storilec kaznivega dejanja surovega ravnanja po 2. odstavku 192. člena. V zakonu so ti namreč naštetih le primeroma, in sicer, starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba. Sodišča so obravnavala predvsem kdo je "druga oseba", ki pride v poštev kot storilec tega kaznivega dejanja. Poudarila so, da je pomembno,

da gre za osebo, ki ima do mladoletne osebe nek nadrejen odnos, neke dolžnosti. Npr. storilec je lahko očim, mačeha, tudi učitelj.

Sodišča pa si niso bila enotna pri odločanju o tem, ali gre pri kaznivem dejanju zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja za kolektivno kaznivo dejanje ali ne. Ker zakonski opis pri naštevanju izvršitvenih oblik uporablja nedovršne glagolske oblike, je sodišče v starejši odločbi I Ips 260/2005 iz leta 2006 zavzelo stališče, da vsekakor gre za kolektivno kaznivo dejanje. V dveh novejših odločbah iz leta 2015 (I Ips 84687/2010-110 in I Ips 4623/2011-107) pa je sodišče odločilo ravno nasprotno - kljub uporabi nedovršnih oblik je kaznivo dejanje surovega ravnanja po drugem odstavku mogoče izvršiti z enkratnim ravnanjem.

Naslednje vprašanje se nanaša na izvršitvena ravnanja iz 2. odstavka 192. člena. V členu so našteje različne izvršitvene oblike, surovo ravnanje je le ena izmed teh oblik. Vsem izvršitvenim ravnanjem je skupno, da bistveno odstopajo od dolžnosti, ki so staršem in skrbnikom naložene z različnimi zakoni. Slovenska sodišča poudarjajo, da so ta ravnanja v zakonu naštejeta alternativno in ne kumulativno, in je torej kaznivo dejanje storjeno, če storilec izpolni zakonske znake ene od alternativno določenih oblik kaznivega dejanja.

V sodni praksi se je pojavilo tudi vprašanje, ali hkratno uresničevanje zakonskih znakov kaznivega dejanja po obeh odstavkih 192. člena pomeni eno ali več dejanj (in gre torej za stek). Vrhovno sodišče je v zadevi Ips 260/2005 iz dne 06.04.2005 zaključilo, da je potrebno takšno ravnanje obravnavati kot eno kaznivo dejanje (kot celoto), četudi vsako ravnanje (po obtožbi) pomeni samostojno kaznivo dejanje. Na kazenskopravno varstvo mladoletnikov pred različnimi opustitvami ali zlorabami je namreč potrebno gledati kot na celoto.

Sodišče se je ukvarjalo tudi z vprašanjem, ali lahko o obravnavanem kaznivem dejanju govorimo tudi v primeru, ko storilec oškodovancu povzroči telesne poškodbe. V sodni odločbi I Ips 84687/2010-110 je sodišče menilo: "...kolikor je posledica poškodb posebno huda telesna poškodba ali celo smrt oškodovanca, je kaznivo dejanje surovega ravnanja konzumirano v hujšem kaznivem dejanju...". Glede primera lahkih telesnih poškodb pa je sodišče odločilo: "...ko storilec s svojim ravnanjem, to je trpinčenjem in surovim ravnanjem povzroči mladoletniku lahko telesno poškodbo, torej izpolni zakonske znake še enega lažjega kaznivega dejanja, se ravnanje obsojenca opredeli po hujšem (in ne po lažjem) kaznivem dejanju...".

Zadnje vprašanje, ki me je zanimalo, pa je v povezavi z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini. ZPND namreč vsebuje širšo opredelitev nasilja, kjer kot žrtev nasilja šteje tudi otroka, ki je zgolj navzoč pri izvajanju nasilja nad drugimi družinskimi člani, saj tudi takšno okolje ogroža otrokov nadaljni razvoj. Vprašanje se glasi: Ali lahko storilec, ki izvaja nasilje nad drugim družinskim članom, otrok pa je le prisoten pri takšnem ravnanju, odgovarja tudi za kaznivo dejanje surovega ravnanja po 2. odstavku 192. člena. Sodna praksa, ki sicer ni preveč obsežna, kaže na to, da storilec v takšnih primerih stori kaznivo dejanje nasilja v družini po 191. členu ter kaznivo dejanje zanemarjanja mladoletne osebe po 1. odstavku 192. člena. Ne gre pa za surovo ravnanje po 2. odstavku.

To so vprašanja, s katerimi se je slovenska sodna praksa ukvarjala v zvezi z drugim odstavkom 192. člena. Pravna varnost je ena izmed najpomembnejših pravnih vrednot, ki terja tudi poenoteno sodno prakso. V primerih kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja večjih težav ni. Na področju boja zoper nasilje nad otroki je v zadnjem desetletju prišlo do pomembnega napredka, predvsem s sprejemom Zakona o preprečevanju nasilja v družini leta 2008 in s sprejemom njegove novele leta 2016. Novosti, kot sta prepoved telesnega kaznovanja otrok in širša opredelitev nasilja v družini, lahko v prihodnosti vplivata tudi na odločanje kazenskih sodišč.

6. VIRI IN LITERATURA

KNJIGE:

Ambrož M. et al. (2015) *Kriminologija*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Filipčič K., Klemenčič I. (2011) *Obravnavanje nasilja v družini*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Šelih. A. (2007) *Sodobne usmeritve kazenskega prava*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Šelih A. (1988) *Trpinčeni otrok: posvetovanje*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Šelih A. (1985) *Nekateri vidiki trpinčenja otrok – pravno, medicinsko in socialno-skrbstveno obravnavanje*, raziskava Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana.

Filipčič K. (2002) *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba.

Belopavlovič N. et al. (1992) *Pravni vidiki otrokovih pravic*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Aničić K. et al. (2015) *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanamranje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Deisinger M. (2017) *Kazenski zakonik 2017, posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo*. Maribor: Poslovna založba MB.

Filipčič K. (2008) *Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Uvodna pojasnila*. Ljubljana: GV založba.

ČLANKI:

Pavčnik T. (2012) Nekatera vprašanja zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravosodni bilten, letnik 33, št. 2, str. 97-98.

Filipčič K. (2007) Predlog zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravna praksa, leto 26, št. 48, str. 9.

Šelih A. (1993) Odziv kazenskega pravosodja na nasilje v družini. Pravna praksa, leto 12, št. 5-6, str. 32.

Kanduč Z. (2001) Družina in nasilje. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, letnik 52, št.1, str. 11-12.

Filipčič K. (2018) Kazenskopravno varstvo otrok. Podjetje in delo. Št. 6-7, str. 1102.

PRAVNI VIRI:

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) Ur. l. RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 - ZSV-H.

Kazenski zakonik (KZ-1) Ur. l. RS, št. 50/12, 6/16 - popr., 54/15, 38/16 in 27/17.

SODBE:

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 260/2005 z dne 06.04.2006

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 39/2005 z dne 13.04.2006

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 159/2010 z dne 14.04.2011

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 51451/2011-115 z dne 22.01.2015

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 84687/2010-110 z dne 23.07.2015

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 4623/2011-107 z dne 17.12.2015

Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 16665/2012 z dne 26.01.2016

Vrhovno sodišče RS, opr. št. I Ips 5335/2010-96 z dne 07.02.2013

Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. II Kp 973/2009 z dne 05.01.2010

Ustavno sodišče RS, opr. št. Up-258/15 z dne 30.11.2017

SPLETNI VIRI:

http://www.mdds.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7971/ (13.01.2019)

http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/preprecevanje_nasilja_v_druzini/
(19.02.2019)